

Tamás voltaképp novellaíró. Egy hosszú novella ez a könyve is, mely határozott vonalvezetésével, lassított történetével, eredeti gondolatok, természeti képek gazdag pompájával felékesítve a regény illuzióját kelti. Nincs Falu Tamásnak még egy műve, melyben életbölcseége annyira szóhoz jutott volna, mint ebben; egységesebb írása sincs; amit mond, bármennyire elkalandozásnak lássék is néha, mind a központi gondolattal függ össze. Valami előkelő tartózkodás, mely mögött örök emberi részvét könnye csillog; szelíd hang, mely szinte önmaga visszhangjától is fél; hófehér tisztaságú erkölcsi érzés: ez Falu Tamás költészete. Mert írjon bár novellát vagy regényt, mindig a költő Falu Tamás szól hozzánk. Írói modora mindig ugyanaz, megnyilatkozása mindig versek hangulatából teljesedik ki. Legfinomabb ízlésű csipkeverőink közül való. A tárgyak, jelenségek, bármilyen jelentéktelenek is, nemcsak nevükön szerepelnek nála, hanem meglekésedve, életre kelve; éreznek, gondolkodnak, akár az emberek, beleavatkoznak az életünkbe, aktorai a cselekménynek. Így csupa mozgalom van az írásában, csodálatosan behízélgő, a szelíd lemondás és kimondhatatlan vágyakozás gordonkaszávára. Az élet és halál értelmét kereső poéta-filozófus írta ezt a regényt is, nemes szíve lüktet minden sorában. *Vajthó László.*

Havas István válogatott versei. 1891—1931. (Singer és Wolfner Irodalmi Intézet kiadása.) Negyven év költői termésének antológiája... még akkor is irodalomtörténeti érdekességű lenne, ha ezt a negyven évet nem osztaná ketté egy új irodalmi korszak és még inkább egy új történelmi korszak. Vajjon hogyan tükröződnek a változások egy olyan költő műveiben, aki nem annyira aktív mozgatója, mint inkább passzív befogadója volt irányoknak, s egyébként mint a ma-

gyar pedagógia egyik jeles munkása, «hivatalból» is egyik megfigyelője és regisztrálója volt a körötte zajló áramlatoknak. Ha az ember többé-kevésbé a végén kezdi olvasni a kötetet, vagy legalább is tekintettel van a versek alá írt évszámokra, amiknek legrégibbjei a kilencvenes éveket jelzik, akkor úgy tűnik fel mintha egy elmerült világ emlékei kerültek volna a kezébe. Mennyire más, mennyire polgáribb volt az akkori világ, helyesebben: mennyire más volt akkor az, ami polgári volt. Egy mozdulatlanlanságig szilárd társadalmi rend hordozott egy hasonlóképpen szilárd költői idearendszert, amelyben határozottan meg van szabva a szerelem és a hazafiság skálája, adva vannak az érzelmességnek összes engedélyezhető variációi, adva vannak a szókincs és a formák és semmiestre sem illő, de nem is nagyon lehetséges túlcsapni a mindenfelé megszabott határokon. Mindez nem azt jelenti, mintha e korszak költői, így Havas István is, utánczók lennének. Pusztán annyit jelent, hogy ők fiai és kifejezői koruknak, koruk még az érzelmekben és költői fellángolásokban is polgári rendjének. De azután jön a század első és még inkább második évtizedének lírai forradalma, a magyar költői nyelv átizzik és felolvad az új mesterek kezén, az egyéni egyénibb, a társadalmi társadalmibb lesz az érzelmek skáláján és Havas István verseiben pontosan meg lehet figyelni ennek előrehaladását. Különösen a költői nyelv az, amely a maga egész hajlékonnyá olvadt lágyágában az övé lesz. A magyar városokról írt szonettciklus versei közt sokszor a magyar dolce stil nuovo egész pompája és zengése felragyog. «Magyar Valhalla, nyári éjtszakában, — Hogy arcod a Hold lábájába ful, — Alvó teredre óhimes palástban, — Halott királyok árnya felvonul» — hangolja fel a Székesfehérvárról szóló szonett első strófáját. Ez

a versciklusa a legújabb és a legköltoibb alkotása, noha talán kissé sok az egytémájú versből. És van a kötetben még egy érdemes megfigyelni való: Lenau verseinek édes, ideges és fáradt hegedűszava, amely a kötet végén sir fel; úgy rémlik, mintha a fordító egy a saját költői idearendszerével rokonnak és ideálnak érzett költőt fedezett fel volna benne. Azt hiszszük, hogy Havas Istvánnak érdemes volna, különösen újabb nyelvi készségével, további fordításokkal gazdagítani irodalmunkat. —i—

Majthényi György: Mit tud a kis egér. Mesék. (Dante-kiadás.) **Pidri-Podri és a varázsló.** Mesék. (Dante-kiadás.)

Az ember akár mint kritikus, akár mint gyermekkori impressziói felidézésére vagy ellenőrzésére kíváncsi «egyszerű felnőtt», valami előzetes bizalmatlansággal veszi kezébe az új meséskönyveket. Az ősi mesekontinenseken a primitív embernek, a «homo magicusnak» tudatvilága élt s ebben még nem vált ketté az élő és élettelen világ, hanem az ember élő voltának hite mint valóság vetítődött szét a tárgyakra. Ugyancsak az alanyi és tárgyi világ jegyeinek azonosításán alapszik a gyermekmese és a valóság-tudatát már elvesztett ősi mese sokáig adta a gyermekmese nyersanyagát, míg be nem következett variációinak teljes kimerülése és a mesének irodalmi műfajjá való tudatosodása. Csábító volna az utóbbi folyamatnak a német romantikával való kapcsolatait felvázolni, azonban ehelyett idézzük fel inkább a Költőt, — vajjon ki ne emlékeznék még szimbolumaira: a Rettenhetetlen Ólomkatonára, vagy a Tengeri Tündérre, aki üvegzöld hullámok közül szállott fel halfarkával, ami helyett lábakat varázsolgatott magának és emiatt minden lépésével éles késeken kell járnia a Hercegéért, akit szeret... Az Űzlet azonban olcsó és

otromba átdolgozásokra írta rá Andersen nevét és utána alig van költője a mesének. A modern mesecírók alkotásait semmiképpen nem lehet azonosnak tartani az ősi mesével, amely a költészetnek *egyetlen* ősi kifejezési formája, sem a meseköltőével, akinek számára *legfőbb* kifejezési forma a mese. Legtöbben a két mesefajta variációit szövik és keverik tovább: a meséskönyv ma egy állandó fogyasztási szükségleten alapuló írásipari termék. Majthényi György, összehasonlítva ennek az iparnak szállítóival, nagyon előnyösen üt el a többségtől, amely úgy gondolja, hogy a gyermekek számára lehet tartalmilag: erőszakolt csapongással, formailag pedig pongyolán, egyszerűvel felelőtlenül írni. Majthényi a gyermekeknek ugyanazzal a becsúgygyal és műgonddal ír, amely többi írásait is jellemezte, a fantáziája sokszor szerkeszt artisztikus képeket és ezeken érzik, hogy költőjük kedvvel és gyönyörűséggel alkotta őket. Ezt teszi az új mesecíróknál már annyira megszokott erőszakolt naivitás helyébe, ami úgyis annyira idegen és ízetlen, a réginel sokkal korábban érett és többet tudó mai gyerek számára. Szóval okkal és móddal igyekeznek áthidalni a régi műfaj és tőle tagadhatatlanul eltávolodott kis közönség közt nyílt rést. Igyekeznek tanulságos is lenni, de ezt se erőlteti a művészet és az érdekesség rovására. És ami a legfontosabb: ritmikus, modern prózához szoktatja olvasóit, úgyhogy a mesekönyvek átlaga fölé emelkedik ez a két könyv. (—i—)

Teresesényi György: Hősök. (Singer és Wolfner, 1931.) — Hadviselt Andris öt hold földet kap, de nem kezdhet vele semmit, annyira távol esik minden emberközösségtől. Napszámos a város kertjében s átkozza a virágokat: szaggassa el gyökereiket a föld, éhen gebedünk ebben a bitang kertben. Valérnak, a napszámoslány-